

SZIRMAI (SZIRMAY) ANTAL 1747–1812

Szirmai (Szirmay) Antal Eperjesen született 1747-ben és 1812-ben hunyt el Szinyéren.

Középbirtokos zempléni nemes, helytörténeti író. 1777-től Zemplén vármegye főjegyzője. Az 1790–1791 évi országgyűlésen Zemplén vármegyét képviselte. Szerepe volt az országgyűlés jogi bizottságában. Megírta Zemplén vármegye történetét.

1798-ban megyei ellenfelei bevádolták, hogy a jakobinus eszmékkel rokonszenvez, mire állását veszítette. Vékai birtokára visszavonulva, történelmi és genealógiai tanulmányokat folytatott. Megírta a magyar jakobinus mozgalom történetét. A hegyaljai szőlőtermesztés és borászat kérdéseivel is foglalkozott.

Fiatal korában számtalan családi levéltárba volt bejáratos, így olyan okleveleket is tanulmányozhatott, amelyek azóta elkallódtak.

Szenvedélyes helytörténeti munkássága kivívta a kortársak elismerését.

Szirmai Antal legfontosabb magyar nyelvű munkája a Magyarázattya azon szóknak, mellyek a' Magyar Országai Polgári 's Törvényes dolgokban elő-fordulnak c. szótár. A szótár annak a mozgalomnak a keretében született meg, amelyik célul tűzte ki a magyar jogi szaknyelv megszabadítását az évszázados latin gyakorlattól.

Szirmai Antal főbb művei

Magyarázattya azon szóknak, mellyek a' Magyar Országai Polgári 's Törvényes dolgokban elő-fordulnak (Glossarium Vocum, in politics, ac Juridics negotiis, Regni Hungariae occorrentium), Kassa, 1806

Notitia historica politica, oeconomica ... comitatus Zempleniensis (Kassa, 1798);

Hungaria in parabolis sive commentarii in adagia et dicteria Hungarorum (Buda, 1804, 1807).

Notitia politica Szikszay historica, topographica comitatus
Ugochiensis (Pestini, 1805);

Szathmár vármegye fekvése, történetei és polgári ismérete (Buda,
1809–1810);

A' tokaji vagy is hegyallyai szőlőknek ültetéséről... (Pest, 1810).

UTÓSZÓ

Szirmai Antal 1806-ban nyomtatásban megjelent latin–magyar jogi magyarázó szótárának jelentősége

A nyelvújítás kezdetéig, az 1700-as évek végéig a hivatalos és jogi nyelv szinte kizárólag a latin volt Magyarországon.

A magyar nyelv megújulásának, és ezzel a magyar jogi szaknyelv megteremtésének és átalakulásának – ezzel a szakszótárak megszületésének és fejlődésének – feltételeit a 18. század végétől folyamatosan életbe lépő politikai intézkedések, törvények, valamint a 19. század hatalmas tudományos fejlődése együttesen teremtették meg.

Az 1800-as évek elején több kézikönyv és szótár is megjelent, melyeknek szerzői a magyar jogi műnyelv kialakítását, terjesztését is célul tűzték ki. Ezek közül kiemelkedik Szirmai Antal Kasán 1806-ban megjelent latin-magyar jogi szótára (pontos magyar címen: Magyarázattya azon szókna, mellyek a’ Magyar Országai Polgári ’s Törvényes dolgokban elő-fordúlnak).

A 206 oldalas könyv 12 oldalas bevezetőjében a szerző leírja, kívánatos, hogy a magyarok mind „felsőbb, és alsóbb polgári törvény székekben tulajdon anya nyelvével élhessenek”. Kifejti, hogy könyvében az újonnan előforduló magyar jogi szavakat magyarázza is, mivel korábbi századokban ezeket csak deák (latin) nyelven használták.

Szirmai Antal könyve alapvetően olyan latin–magyar szótár, amelyben 4000 latin jogi terminusnak találjuk meg magyar párját és magyarázatát. Két rövid részlet a szótárból:

Contra Ellene

Contrabanda Vám, vagy Harmincad elkerülésbeli büntetés, vagy Kontrabánd

Contractio militaris Katonáknak rendelt hely. Kvártélyozó helység

Contractus Alku. Megalkuvás. Szerződés. Lekötelezés. Kötés. Kötelező levél

– **Inplementum** Annak bétöltése. Bétellyesítése

Contradictio Ellene mondás

Persona Személy

Personalis præsentiæ Regiæ in Judiciis Locumtenens Királyi személyes jelen lételnek törvénybéli hely-tartója. – Vagy a' törvényes dolgokban Királyi Hely-tartó. – Vagy Királyi személyt viselő, vagy Personalis. **vide** *Diaeta. Tabula*

Perpetuus Örökös

– **In aliqua Arce** p. o. Vöröskőnek örökös Ura

Pignoratitia Zálogos Levél

Szirmai Antal 1806-ban megjelent latin-magyar jogi magyarázó szótára (Glossarium) a magyar nyelvújítást vizsgálókon túl a nyelvtörténészek, a jogtörténészek és a magyar kultúra nyomtatott értékei iránt érdeklődők figyelmére tarthat számot.